

Марко Новаковић*

Институт за међународну политику и привреду, Београд

РЕЛЕВАНТНОСТ МЕЂУНАРОДНОГ СУДА ПРАВДЕ И МЕЂУНАРОДНА БЕЗБЕДНОСТ**

Сажетак

Међународни суд правде је главни судски орган Уједињених нација али његов значај надилази ту формалну улогу, па можемо слободно рећи да је то најзначајнија међународна судска инстанца. Пред Међународним судом правде (МСП, Суд) налази се изазован и тежак задатак – да у турбулентном свету међународних односа доноси одлуке у споровима између држава и да својим ауторитетом и начином рада осигура да државе са једне стране своје несугласице износе пред МСП, а са друге да се пресуде које донесе поштују. У овом раду ћемо анализирати степен поверења које државе имају у сам рад Суда, на који начин МСП доприноси или одмаже том поверењу али и оценити важност поверења у Међународни суд правде по међународну безбедност.

Кључне речи: Међународни суд правде, избор судија, поверење, међународна безбедност, велике силе

1. НАСТАНАК МЕЂУНАРОДНОГ СУДА ПРАВДЕ И НАЧИН ИЗБОРА СУДИЈА МСП

Година 1918. донела је окончанье глобалних страдања, која су однела милионе жртава и крај *La Grande guerre* – рата који је требало

* marko@diplomacy.bg.ac.rs

** Рад је написан у оквиру пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја „Србија у савременим међународним односима: стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународни економски, правни и безбедносни аспекти“.

да оконча све ратове.¹ Накнадно усвојено становиште о потреби да се будући неспоразуми између држава решавају мирним путем,² значило је и да се оснивање међународне судске инстанце више не сме одлагати. Управо зато се, у првој години по завршетку Првог светског рата, приступило стварању међународног суда – Сталног суда међународне правде³ који је претеча данашњег Међународног суда правде.⁴

На Версајској мировној конференцији (1919), Саветодавном комитету правника додељен је задатак да направи структуру и формулише процедуралне аспекте рада будућег суда. У том процесу, поново се јавио проблем регулисања начина избора судија. Ово питање било је, ако не једини, онда главни разлог зашто слична међународна судска инстанца није формирана на Другој хашкој конференцији (1907). Проблем је лежао у чињеници да је било веома тешко избалансирати жеље великих и мањих држава или боље рећи страх да нека (група) држава не буде повлашћена избором судија. И када се чинило да ће се и овај покушај оснивања међународног суда завршити неуспехом, један од чланова Саветодавног комитета правника, Рут (*Root*), предложио је решење „инспирисано идејама твораца Америчког устава везаних за једнакост држава“.⁵ Предлог је био прилично једноставан и подразумевао је да Скупштина и Савет Друштва народа сарађују у избору судија. На тај начин, требало је омогућити и мањим државама да утичу на процес док би велике силе задржале доминантну улогу. Тај предлог је прихваћен и инкорпориран у Статут Сталног суда међународне правде (ССМП), донет 1920. године. Потребно је било да већина чланица Друштва народа⁶ ратификује овај документ да би Статут ступио на снагу. Како је у време оснивања Друштво народа имало 42 чланице-оснивача, била је потребна ратификација од стране 22 државе. На другој скупштини одржаној 5. септембра 1921. године, 26 држава је ратификовало овај документ, па су на тај начин створени сви предуслови за стварање међународног суда.

1.1. Избор судија МСП

Временом се показало да усвојени начин избора судија није значајно повећао улогу мањих држава, поготово када је у питању

1) Adam Hochschild, *To End All Wars: A Story of Loyalty and Rebellion, 1914-1918*, Houghton Mifflin Harcourt, Boston, MA, USA, 2011, стр. 377.

2) Лекција која је најалост, брзо заборављена, прим. аут.

3) У даљем тексту и ССМП.

4) У даљем тексту и МСП, суд.

5) Manley Ottmer Hudson, “The Permanent Court of International Justice”, *Harvard Law Review*, Cambridge, MA, USA, 1921-1922, стр. 249.

6) Претеча Уједињених нација, основана Версајским споразумом, прим. аут.

њихово представљање у судском већу. Посебан проблем представља подела приликом избора судија по линији некада строге блоковске а данас поделе на „исток“ и „запад“, која се одражава и приликом доношења одлука.

На овом месту нећемо улазити у анализу система номинација судија од стране држава – само ћемо истаћи да је у питању процес који се не може назвати транспарентним и често има јасну политичку конотацију. Са друге стране, осврнућемо се на ништа мање тајновит поступак избора судије у телима УН.

Начин избора судија има велики утицај на степен поверења у МСП па самим тим и на међународну безбедност уопште. Избор судија МСП представља процес за који је потребно свеобухватно лобирање и права кампања, која се може упоредити са оном која се води приликом избора Генералног секретара УН.⁷ Промоција кандидата и истицање његове подобности за ову престижну судијску позицију почиње и неколико година пре самих избора и она укључује широки спектар стратегија међу којима су и посете амбасадама у самој држави која спроводи кампању али и посете представништвима те државе у свим релевантним земљама, па и у међународним организацијама и најважнијим регионалним организацијама.⁸

Са формално-правне стране, Статут МСП налаже да сваки судија мора бити различите националности.⁹ Ова одредба је јасна и њен *ratio* не треба додатно објашњавати. Са друге стране, не постоји формално правило али је свакако веома јака неписана, такозвана „П5 конвенција“, према којој свака стална чланица Савета безбедности има свог судију. Ова пракса значајно смањује број „слободних судијских места“ на 10, а додатно их смањује за одређене регионалне групе – управо оне из којих долазе сталне чланице, па тако Западно-европска група има 2 уместо 5 места (зато што се у њој налазе Француска, Велика Британија и САД), Азија има 2 уместо 3 (због Кине) а Источна Европа 1 уместо 2 (због чланства Руске Федерације у њој). И док оваква „привилегија“ за сталне чланице Савета безбедности може деловати неправедно, када погледамо улогу држава у финансирању рада УН, чији је МСП орган, видећемо да САД финансирају 22% целокупног буџета. Такође, на

7) Више видети у: Marko Novaković, “Some remarks regarding the procedure of the appointment of the secretary general of the United Nations”, *Анали Правног факултета у Београду/Annals of the Faculty of Law in Belgrade*, Belgrade, 2016; 64(3), стр. 171-191.

8) Видети детаљније у: *Selecting International Judges: Principle, Process and Politics*, DISCUSSION PAPER, Centre for International Courts and Tribunals, University College London, London, 2002.

9) Статут МСП, члан 3.

првих 10 места по контрибуцијама УН буџету налазе се све сталне чланице Савета безбедности, поред САД ту су још и Кина са 7.921%, Француска са 4.859%, Уједињено Краљевство са 4.463% и Руска Федерација са 3.088%.¹⁰ Дакле заједно, сталне чланице Савета безбедности уплаћују 42.331% буџета УН, па се мора признати да повлашћен статус у избору судија МСП, као и у другим одлукама унутар УН није у потпуности без основа.¹¹

Конечно, досадашња пракса је подразумевала да се за судије бирају искуснији правници, у завршном стадијуму своје професионалне каријере. Тај тренд је и даље присутан али је уочљив све већи број номинација млађих људи. Оно што боде очи поједнако као када је у питању избор Генералног секретара јесте изузетно мали број жена које су постављене за судије МСП (тренутно само 3 од 15),¹² што је свакако критика која се може упутити пре свега Уједињеним нацијама али и самим државама.¹³

2. ОСНОВНЕ ОДЛИКЕ МСП

Основан у јуну 1945. године, МСП представља „један од главних органа УН“, како се и наводи у члану 7. Повеље УН.¹⁴ Главни органи Уједињених нација су: Генерална скупштина, Савет безбедности, Економски и социјални савет, Старатељски савет, Секретаријат и Међународни суд правде, који делује унутар међународног правног поретка успостављеног Повељом УН. Ова функција произилази из члана 92. Повеље Уједињених нација који гласи: „Међународни суд правде је главни судски орган Уједињених нација. Он поступа у складу с приложеним статутом, који је заснован на Статуту Сталног суда међународне правде и чини саставни део ове Повеље.“

Суд је органски повезан са УН и тиме што је његов Статут интегрални део Повеље УН а чланице УН странке тог Статута, као и због чињенице да Генерална скупштина УН и Савет безбедности имају кључно место у избору судија МСП. Улога и значај Суда су додатно ојачани правилом по коме Савет безбедности упућује да се спорови изнесу пред МСП. Ово правило произилази из одред-

10) United Nations Secretariat, *Assessment of Member States' advances to the Working Capital Fund for the biennium 2016-2017 and contributions to the United Nations regular budget for 2016*, ST/ADM/SER.B/932, 28, New York, December 2015.

11) Исто, Marko Novaković, "Some remarks regarding the procedure of the appointment of the secretary general of the United Nations", нав. дело, стр. 171-191.

12) Ксу Ханкин (*Xue Hanqin*), Џоан Донахју (*Joan E. Donoghue*) и Јулија Себутинде (*Julia Sebutinde*) прим. аут.

13) Marko Novaković, "Some remarks regarding the procedure of the appointment of the secretary general of the United Nations", нав. дело, стр. 186.

14) Члан 7 Повеље УН.

бе члана 36 тачке 3 Повеље УН која утврђује: „Дајући препоруке сходно овом члану, Савет безбедности треба, исто тако, да има у виду да би странке, по правилу, требало да правне спорове износе пред Међународни суд у сагласности с одредбама Статута Суда.“¹⁵

МСП је у познатом случају Мавроматис (Грчка против Велике Британије)¹⁶ дефинисао међународноправни спор као: „неслагање у погледу права и чињеница, сукоб правних становишта или интереса између два субјекта“.¹⁷ Статут МСП, у члану 36. тачка 2. одређује надлежност Суда да расправи спор који се односи на: тумачење уговора; свако питање међународног права; постојање било које чињенице која би, ако се утврди, представљала кршење неке међународне обавезе; природу или величину дужне накнаде због кршења неке међународне обавезе.¹⁸ Суд одлучује у сагласности са међународним правом примењујући члан 38 Статута у коме стоји да „Суд, чија је дужност да своје одлуке у споровима који му се упућују доноси у складу са међународним правом примењује а) међународне конвенције, било да су опште или посебне, које утврђују правила изричито призната од стране странака у спору; б) међународни обичај као доказ општег признатог права; в) опште правне принципе признате од стране цивилизованих народа; г) поштујући одредбе члана 59., судске одлуке и доктрину најпознатијих стручњака из области јавног права различитих народа као помоћног начина за утврђивање правних правила. 2. Ова одлука не односи се на овлашћење Суда да одлуку донесе *ex aequo et bono* ако се странке у спору слажу“.¹⁹

Како то примењује Антонио Касезе (*Antonio Cassese*), када се члан 38. доведе у везу са чланом 59. Статута МСП, може се закључити да су ови чланови кодификовали међународно право.²⁰ Следећи Касезеово резонување, сматрамо да одлуке неких међународних судова, пре свега управо МСП имају и много шири утицај и већи ауторитет од онога који му је дат међународним правом. МСП је опскрбљен бројним могућностима проширења своје јурисдикције али и експанзије међународног права.²¹ Пример је Конвен-

15) Thomas Giegerich, “Article 36 UN charter” in: *The Statute of the International Court of Justice: A Commentary, Second Edition* (eds. Andreas Zimmermann, Karin Oellers-Frahm, Christian Tomuschat, Christian J. Tams), Oxford University Press, Oxford, UK, 2012, стр. 134.

16) *I.C.J. Reports, (Greece v. United Kingdom) (1924, 1925, and 1927) P.C.I.J., Ser. A, Nos. 2, 5, and 11.*

17) *I.C.J. Reports, Mavrommatis case Judgment.*

18) Статут МСП, члан 36.

19) John A Moore, Jerry Pubantz, *The New United Nations: International Organization in the Twenty-First Century*, Routledge, Abingdon, UK, 2016, стр. 297.

20) Antonio Cassese, *International Law*, Second edition, Oxford university press, Oxford, 2005.

21) Види више у Marko Novaković, „Moderne tendencije u međunarodnom pravu – terorizam i ekspanzija prava“, u zborniku: *Savremeni međunarodni ekonomski i pravni poredak*, (priredila: Sanja Jelisavac Trosic), Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2016.

ција о јурисдикционом имунитету држава и њихове имовине а то је могућност примене конвенције иако још није ступила на снагу.²² Управо се на примеру МСП, види колико је међународно право способно, да без врховног судског или законодавног органа, већ искључиво кроз уговоре, обичаје али и пресуде регулише и квалификује односе на адекватан начин.

2.1. МСП као светски суд

Међународни суд правде, често се назива још и „светски суд“, чак и у академском дискурсу.²³ Атрибут „светске“ тој судској инстанци дају између осталог и општа могућност дата свакој држави да приступи, под одређеним условима, том суду уз чињеницу да је МСП главни суд, под окриљем Уједињених нација. Ипак, он је атрибут „светски“ преузео од свог претходника – ССМП.

Улога ССМП је била од изузетног значаја зато што Статут Друштва народа није у потпуности искључивао могућност рата већ је обавезао чланице на пријатељско решавање спорова и створио два тела која имају задатак да проучавају такве спорове – ССМП и Савет Друштва народа.²⁴ Ту веома значајну улогу је наследио и МСП и самим тим је стављен велики терет на плећа само једне судске инстанце Уједињених нација, с обзиром да је чланом 2(4) прописано да ће се државе чланице „... уздржати од претње силом или употребе силе против територијалног интегритета или политичке независности сваке државе...“.²⁵

О евентуалној улози МСП као апелационог суда може се говорити само у стриктно уговорном контексту. Странке у уговору, као што могу да пропишу да ће евентуалне неспоразуме изнети пред МСП, могу и да дозволе могућност обраћања МСП-у ако нису задовољне одлуком неког другог међународног судског или арбитражног тела. Таква могућност је дата чланом 84. Конвенције о међународном цивилном саобраћају из 1944. године, у чијој одредби се, између осталог, прописује: „... Било која страна уговорница може, у складу са чланом 85, да се жали на одлуку Савета

22) Бојан Милисављевић, „Имунитет државе у међународном праву – осврт на рад комисије за међународно право“, *Наука, Безбедност, Полиција*, Београд, 2014, стр. 29.

23) Keith Highet, “The Peace Palace Heats Up: The World Court in Business Again?”, *Commonwealth Law Bulletin* 1992, 18 (2), Routledge, Abingdon, UK, стр. 755; G.A. Christenson, “The World Court and *Ius Cogens*”, *American Journal of International Law*, Washington DC, 1987, 81(1), Anthony D’Amato, “Modifying US Acceptance of the Compulsory Jurisdiction of the World Court”, *American Journal of International Law*, Washington DC, 1985, 79 (2).

24) Илија А. Пржић, „Британски предлог за измену пакта Друштва народа“, *Архив за правне и друштвене науке*, Београд, 1930, књига XXI, бр. 3, стр. 217.

25) Члан 2, став 4, Повеље УН.

ad hoc трибуналу који се формира уз сагласност осталих страна или Сталном суду међународне правде....“²⁶. Ту одредбу је, рецимо, Индија искористила, 1971. године, у случају „*Appeal Relating to the Jurisdiction of the ICAO Council (India v. Pakistan)*“²⁶

Јасно је да МСП има посебан статус како у систему УН тако и на међународној позорници уопште, а управо због тога државе праве озбиљне анализе свих потенцијалних последица уласка у спор пред МСП. Разлози за тај опрез могу бити правни, могу бити политичке природе и не морају нужно бити везани за неповерење према суду због његових институционалних или персоналних карактеристика. Овај опрез је појачан чињеницом да је МСП суд који функционише у систему међународних односа а не у националном правном систему.

2.2. Специфичности МСП

Специфичности рада МСП, последица су природе окружења у коме суд функционише – а то је систем међународних односа. Међународно право које има за циљ да уреди односе између држава и других субјеката међународног права, не познаје формалну врховну судску инстанцу²⁷ али ни централизовани апарат физичке принуде, који би пресуде те инстанце спроводио. И подносиоци представки и тужени у поступку пред МСП су независне државе, те је неопходан „пристанак“ да би се спор изнео пред МСП, што указује на уговорну димензију надлежности МСП. Државе могу пристати и на пресуђење применом принципа *ex equo et bono*, али је и у том случају неопходна сагласност.

Управо због чињенице да међународно право функционише у свету политичких и правних *међународних* односа, није могуће да му структура и механизми буду „копија“ унутрашњег права, нити му недостатак могућности принудног извршења умањује „правност“. Штавише, управо због тих специфичности, међународно право, по неким ауторима, представља можда и најсавршенији облик права.²⁸ Консеквентно, и Међународни суд правде функционише у значајно другачијим условима у односу на судове у националним правним системима па самим тим и његово функционисање и деловање има своје специфичности. Поменути недостатак монопола физичке принуде који би гарантовао спровођење судских одлука чини задатак МСП комплекснијим него судовима у националним правним системима и изискује другачије методе рада. Непоштовање одлуке МСП носи са собом негативне последице у светлу међународних односа. Једна од последица је

26) I.C.J. Reports 1971.

27) Међународни суд правде је устројен као главни судски орган УН (члан 1, Статут МСП).

28) Луј ле Фир, *Међународно јавно право*, Правни факултет, Београд, 2010.

губитак поверења других држава и међународна осуда као последице неизвршења одлука МСП. Ова последица је значајна, нарочито дугорочно посматрајући односе у међународној заједници. Случајеви игнорисања пресуда МСП не указују само на одсуство добре вере у конкретним ситуацијама, већ доводе у питање кредибилитет конкретне државе у међународним односима уопште. Како државе пристају на решење спора пред МСП, непоштовање пресуде може значајно променити начин опхођења осталих држава према односној држави и значајан пад њеног кредибилитета у међународним односима. Ипак, иако су државе под притиском да изврше обавезе задате пресудом коју је донео МСП, „тврда“ сила кога би то гарантовала није присутна, па МСП мора да примени специфичне механизме и обзире приликом пресуђивања.

Посебно значајан пример непоштовања пресуде у пракси МСП, који и данас изазива доста контроверзи јесте реакција Сједињених Америчких Држава (САД) на пресуду у случају „Никарагва“.²⁹ И поред тога што то није ни први ни последњи пут да нека држава није у потпуности спровела одлуку МСП, а свакако ни једини пут да држава која је изгубила спор није на прави начин извршила обавезе наложене диспозитивом пресуде, овај пример неизвршења пресуде је, као ретко који, уздрмао Суд скоро до темеља, и довео у питање његов кредибилитет, уз кредибилитет САД.

Однос према МСП се без икакве сумње након тога променио али се променио и начин решавања спорова самог МСП. Може се приметити да је након ове пресуде, суд почео да обраћа више пажње на то да пресуда пружи барем делимичну сатисфакцију за обе стране у спору. Иако се на овај начин резонувања може ставити одређена замерка, са позиције опортунитета ово је једини начин на који МСП може опстати у својој веома незахвалној улози „светског суда“ и избећи потенцијалну маргинализацију која би посредно угрозила међународну безбедност. Опасност од маргинализације МСП, сагледаћемо из једног статистичког угла у наредном одељку.

3. ДА ЛИ ПОСТОЈИ ТРЕНД ОПАДАЊА ПОВЕРЕЊА У МСП?

Из анализе спроведене у претходној глави (глави 2 овог рада) можемо јасно видети зашто државе често немају слуха за важност али и мотивације за поступање према одлукама међународне судске инстанце, макар и оне толико значајне као што је Међународни суд правде. Овај недостатак поверења или боље речено вере у рад МСП произилази, пре свега, из самог појма суверенитета држава.

29) *I.C.J. Reports, Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), 1987.*

Проблем поверења је додатно изражен, јер се пред МСП износе драстичне несугласице између држава које и настоје да „докажу“ да су у праву кроз ангажовања значајних капацитета. У том процесу, често нестаје свест и потреба за заштити неких виших интереса и вредности па се успех у спору чини важнијим од његовог реалног значаја. Иза тога стоји страх да евентуални негативни исход поступка у домаћој јавности може добити тежину пораза веће специфичне тежине. Стога су и државе некада склоне да пресуду која није „у њихову корист“ тумаче искључиво као доказ пристрасности суда, која се, по правилу, образлаже ванправним аргументима.

Управо због ове праксе држава, МСП улаже додатни напор, као што је већ речено, да све стране у спору добију неку врсту сатисфакције. Без оваквих обзира, који могу бити упитни на први поглед, опасност од маргинализације МСП би била неупоредиво већа, јер би се државе осетиле „изданим“ од стране међународне правде. Наведени термин „међународне правде“ се све чешће користи у негативној конотацији и пежоративном значењу, па је ова пракса МСП у потпуности разумљива и оправдана.

Опасност од маргинализације прети пре свега од најмоћнијих држава. Разлике у економској и војној моћи држава одражавају се и на однос према свим институцијама међународне заједнице, па и према Суду. Моћне државе се радије опредељују за неки алтернативни начин решавања спора, пре свега посредством политичких и економских „средстава и мера“ како би отклонили несугласицу са слабијом државом. *Ratio* овакве праксе је јасан – вансудским решавањем спорова, много више долазе до изражаја разлике у моћи (војној, економској и свакој другој) у корист веће државе па самим тим и могућност да се утиче на коначан исход. Професор Ерик А. Познер је у децембру 2004. године објавио познати рад *“The Decline of International Court of Justice”*, у коме је истраживао проблем опадања поверења у Међународни суд правде (МСП) и анализирао две могућности зашто се то опадање поверења догађа. Са једне стране он види проблем у томе што судије пристрасно одлучују о случајевима док као алтернативну могућност перципира чињеницу да је МСП постао жртва конфликтних интереса држава. Као критеријум за статус „велике силе“ Познер узима економску моћ, у време писања чланка, те су оне: САД, Кина, Јапан, Немачка, Уједињено Краљевство, Француска, Индија, Италија, Бразил и Русија.

Мањим државама, поготово приликом спора са великим силама, МСП остаје једина могућност. Због свега наведеног, често се долази до закључка да је МСП постао „суд малих држава“. Изнето илуструју и подаци из Табеле 1 која следи а чији је аутор Ерик Познер:³⁰

30) Појам „велике силе“ се односи на економски најјаче државе света.

Табела 1: Случајеви који укључују велике силе (1946-2003)

<i>Applicant</i>	<i>Respondent</i>	<i>Filing Year</i>
1946–1965		
<i>United Kingdom</i>	<i>Albania</i>	1947
<i>United Kingdom</i>	<i>Norway</i>	1949
<i>France</i>	<i>USA</i>	1950
<i>United Kingdom</i>	<i>Iran</i>	1951
<i>Greece</i>	<i>United Kingdom</i>	1951
<i>Italy</i>	<i>France</i>	1953
<i>France</i>	<i>Norway</i>	1955
<i>Portugal</i>	<i>India</i>	1955
<i>Switzerland</i>	<i>USA</i>	1957
<i>Cameroon</i>	<i>United Kingdom</i>	1961
1966–1985		
<i>India</i>	<i>Pakistan</i>	1971
<i>Germany</i>	<i>Iceland</i>	1972
<i>United Kingdom</i>	<i>Iceland</i>	1972
<i>Australia</i>	<i>France</i>	1973
<i>New Zealand</i>	<i>France</i>	1973
<i>USA</i>	<i>Iran</i>	1979
<i>Nicaragua</i>	<i>USA</i>	1984
1986–2003		
<i>USA</i>	<i>Italy</i>	1987
<i>Libya</i>	<i>USA</i>	1992
<i>Libya</i>	<i>United Kingdom</i>	1992
<i>Iran</i>	<i>USA</i>	1992
<i>New Zealand</i>	<i>France</i>	1995
<i>Paraguay</i>	<i>USA</i>	1998
<i>Yugoslavia</i>	<i>France</i>	1999
<i>Yugoslavia</i>	<i>Germany</i>	1999
<i>Yugoslavia</i>	<i>Italy</i>	1999
<i>Yugoslavia</i>	<i>USA</i>	1999
<i>Yugoslavia</i>	<i>United Kingdom</i>	1999
<i>Pakistan</i>	<i>India</i>	1999
<i>Germany</i>	<i>USA</i>	1999
<i>Congo, Republic of</i>	<i>France</i>	2003
<i>Mexico</i>	<i>USA</i>	2003
<i>Malaysia</i>	<i>Singapore</i>	2003

Извор: Е. А. Posner, “The Decline of International Court of Justice”, *Conference on New Political Economy*, volume 23, Number 1, Chicago, July 2006, стр. 6-7.

У прве четири деценије по оснивању Суда, најмоћније државе су биле стране у поступку у скоро две трећине предмета – у 35 случаја је учествовала велика сила наспрам 18 у којима није. У периоду од 1986. до 2003, велике силе се обраћају Суду на нивоу изузетка (1987. године САД, а 1999. Немачка) а када је у питању укупан однос, он се у потпуности променио и обрнуто је пропорционалан у односу на онај из претходног периода. На готово идентичном узорку, велике силе су учествовале у 17 случајева а нису у 35. Има

мишљења да је један од разлога опадања поверења у МСП и образовање великог броја специјализованих арбитража и судских инстанци пред које заинтересоване странке могу изнети своје случајеве али узрок овако драстичне промене не може бити само у томе. Како би наставили са анализом, сачинили смо табелу која приказује тренд поверења у МСП за период од 2004. године до 2017.

Табела 2: Случајеви пред Међународним судом правде (2004-2017)

<i>Applicant</i>	<i>Respondent</i>	<i>Filing Year</i>
<i>Romania</i>	<i>Ukraine</i>	2004
<i>Costa Rica</i>	<i>Nicaragua</i>	2005
<i>Commonwealth of Dominica</i>	<i>Switzerland</i>	2006
<i>Argentina</i>	<i>Uruguay</i>	2006
<i>Djibouti</i>	<i>France</i>	2006
<i>Peru</i>	<i>Chile</i>	2008
<i>Ecuador</i>	<i>Colombia</i>	2008
<i>Mexico</i>	<i>USA</i>	2008
<i>Georgia</i>	<i>Russian Federation</i>	2008
<i>Former Yugoslav Republic of Macedonia</i>	<i>Greece</i>	2008
<i>Germany</i>	<i>Italy</i>	2008
<i>Belgium</i>	<i>Senegal</i>	2009
<i>Honduras</i>	<i>Brazil</i>	2009
<i>Belgium</i>	<i>Switzerland</i>	2009
<i>Australia</i>	<i>Japan</i>	2010
<i>Burkina Faso</i>	<i>Niger</i>	2010
<i>Republic of Costa Rica</i>	<i>Nicaragua</i>	2010
<i>Nicaragua</i>	<i>Republic of Costa Rica</i>	2011
<i>Cambodia</i>	<i>Thailand</i>	2011
<i>Bolivia</i>	<i>Chile</i>	2013
<i>Nicaragua</i>	<i>Columbia</i>	2013
<i>Nicaragua</i>	<i>Columbia</i>	2013
<i>Timor-Leste</i>	<i>Australia</i>	2013
<i>Republic of Costa Rica</i>	<i>Nicaragua</i>	2014
<i>Marshall Islands</i>	<i>United Kingdom</i>	2014
<i>Marshall Islands</i>	<i>Pakistan</i>	2014
<i>Marshall Islands</i>	<i>India</i>	2014
<i>Somalia</i>	<i>Kenya</i>	2014
<i>Chile</i>	<i>Bolivia</i>	2016
<i>Equatorial Guinea</i>	<i>France</i>	2016
<i>Islamic Republic of Iran</i>	<i>USA</i>	2016
<i>Republic of Costa Rica</i>	<i>Nicaragua</i>	2017
<i>Ukraine</i>	<i>Russian Federation</i>	2017
<i>Malaysia</i>	<i>Singapore</i>	2017
<i>India</i>	<i>Pakistan</i>	2017
<i>Malaysia</i>	<i>Singapore</i>	2017

Извор: Табела је направљена од стране аутора. Подебљани су случајеви у којима је једна од страна „велика сила“.

Ова табела је сачињена како би се приказало учешће великих сила у поступцима пред МСП у последњих четрнаест година. Од

2004. године, било је 36 случаја пред МСП од којих је у њих 12 учествовала барем једна од великих сила што је 33.3%. Дакле, у последњем периоду не долази до промене броја предмета пред МСП у којима учествују „велике силе“, јер је у периоду од 1986. до 2003. у 17 од 52 случаја учествовала нека велика сила, тако да се може говорити о јасној константи. Ипак, постоје помаци у периоду од 2004. до 2017. године који се могу тумачити као пораст поверења у МСП. Од четири државе које никада пре тога нису биле учеснице поступака пред МСП (Кина, Јапан, Бразил и Русија) три су у међувремену постале учеснице у спору, и то све као тужене стране – Бразил (2009.), Јапан (2010.) и Русија у два наврата (2010. и 2017.).

ЗАКЉУЧАК

Као „светски суд“ који ипак нема иза себе силу физичке принуде која би гарантовала извршење његових пресуда, МСП као и организација УН чији је главни судски орган, имају веома захтеван задатак да одржавају глобални мир и безбедност и решавају спорове између држава. Његова улога је веома значајна, јер упркос честом негативном осврту на његов рад, докле год државе износе своје несугласице пред МСП, он доприноси очувању међународне безбедности. Штавише, ако би се МСП ставио на маргине решавања спорова између држава избегавањем његове јурисдикције у најзначајнијим и најосетљивијим (нпр. граничним споровима) значајно би порасле шансе ескалације сукоба и угрожавања међународне безбедности.

Из анализе се може уочити константа у учествовању великих сила у поступцима пред МСП и јасно је да се не може говорити о опадању поверења према МСП. Морамо додати да је његова улога веома специфична и да се „поверење“ не може очитати (само) из статистичких приказа – иако неки подаци могу бити веома индикативни. Као што је већ истакнуто у овом раду, државе се могу одлучити да спор не износе пред МСП из великог броја разлога, а евентуално неповерење у рад суда је само један од њих.

Коначно, може се приметити још једна тенденција држава, када је у питању однос према пресудама МСП. Свака држава покушава да прикаже пресуду у поступку пред МСП као веома повољну или у сваком случају повољнију него за другу страну у спору. Ово им омогућава и, већ поменути, начин доношења одлука у МСП. Судије МСП су свесне специфичности њихове улоге, специфичности позиције МСП али и опасности да се доведе у питање курентност самог суда ако се ствари буду пресецале без осврта не све детаље, како оне мериторне тако и обзире од значаја за целокупну перцепцију. Сходно томе, судије се труде да у пресуди истакну и

подрже барем неке захтеве обе стране у спору. Дobar пример може бити случај Хрватске против Србије³¹ у коме је јасна намера обе стране била да покажу исход спора као успех својих правних тимова.³² На тој линији, могу се посматрати и одлуке МСП да се огласи ненадлежним у неким случајевима, који су у најмању руку дискутабилни.³³ Улога МСП у очувању међународне безбедности је веома значајна и важно је да МСП настави са њеним јачањем али је свакако неопходан и допринос држава на том путу очувања међународног мира и безбедности.

ЛИТЕРАТУРА

- Ле Фир Луј, *Међународно јавно право*, Правни факултет, Београд, 2010.
- Милисављевић Бојан, „Имунитет државе у међународном праву – осврт на рад комисије за међународно право“, *Наука, Безбедност, Политика*, Београд, 2014, стр. 21-31.
- Милисављевић Бојан, „Одговорност међународних организација са освртом на захтеве Републике Србије“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, број 2/2016 год. 23, vol. 52 стр. 131-145.
- Новаковић Марко, Вучић Михајло, „Пресуда за геноцид у спору Хрватске и Србије пред Међународним судом правде – правна анализа и значај по међусобне односе“, *Међународни проблеми*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, бр. 1, 2015. стр. 7-44.
- Пржић А. Илија, „Британски предлог за измену пакта Друштва народа“, *Архив за правне и друштвене науке*, Београд, 1930, књига XXI, бр. 3.
- Cassese Antonio, *International Law*, Second edition, Oxford university press, Oxford, 2005.
- Christenson G.A., “The World Court and Ius Cogens”, *American Journal of International Law*, Washington D.C., 1987, 81(1), стр. 93-101.
- D’Amato Anthony, “Modifying US Acceptance of the Compulsory Jurisdiction of the World Court”, *American Journal of International Law*, Washington D.C., 1985, 79 (2), стр. 385-405.
- Giegerich Thomas, “Article 36 UN charter”, in: *The Statute of the International Court of Justice: A Commentary, Second Edition* (eds. Andreas Zimmermann, Karin Oellers-Frahm, Christian Tomuschat, Christian J.
-
- 31) Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia).
- 32) Марко Новаковић, Михајло Вучић „Пресуда за геноцид у спору Хрватске и Србије пред Међународним судом правде – правна анализа и значај по међусобне односе“, *Међународни проблеми*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, бр. 1, 2015, стр. 7-44.
- 33) Бојан Милисављевић, „Одговорност међународних организација са освртом на захтеве Републике Србије“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, број 2/2016 год. 23. vol. 52, стр. 131-145, 139-140.

- Tams), Oxford University Press, Oxford, 2012. стр. 134- 161.
- Hight Keith “The Peace Palace Heats Up: The World Court in Business Again?”, *Commonwealth Law Bulletin* 1992, Routhledge, Abingdon, UK 18 (2), стр. 755–763.
- Hochschild Adam, *To End All Wars: A Story of Loyalty and Rebellion, 1914-1918*, Houghton Mifflin Harcourt, Boston, MA, USA, 2011.
- Hudson Manley Ottmer, “The Permanent Court of International Justice”, *Harvard Law Review*, Cambridge, MA, USA, 1921-1922, стр. 245-275.
- Moore A. John, Pubantz Jerry, *The New United Nations: International Organization in the Twenty-First Century*, Routledge, Abingdon, UK 2016.
- Novaković Marko, „Moderne tendencije u međunarodnom pravu – terorizam i ekspanzija prava“, u zborniku: *Savremeni međunarodni ekonomski i pravni poredak*, (priredila: Sanja Jelisavac Trosic), Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2016.
- Novaković Marko, “Some remarks regarding the procedure of the appointment of the secretary general of the United Nations”, *Анали Правног факултета у Београду/Annals of the Faculty of Law in Belgrade*, Belgrade, 2016; 64(3), стр. 171-191.
- Posner E. A., “The Decline of International Court of Justice”, *Conference on New Political Economy*, Chicago, volume 23, Number 1, Chicago, July 2006, стр. 1-38.

ПРЕСУДЕ

- I.C.J. Reports, (Greece v. United Kingdom) (1924, 1925, and 1927) P.C.I.J., Ser. A, Nos. 2, 5, and 11.*
- I.C.J. Reports, Mavrommatis case Judgment.*
- I.C.J. Reports, Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), 1987.*
- I.C.J. Reports 1971.*
- Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia)*

ДОКУМЕНТИ

- Статут Међународног Суда Правде.
- Selecting International Judges: Principle, Process and Politics*, DISCUSSION PAPER, Centre for International Courts and Tribunals, University College London, 2002.
- United Nations Secretariat, *Assessment of Member States' advances to the Working Capital Fund for the biennium 2016-2017 and contributions to the United Nations regular budget for 2016*, ST/ADM/SER.B/932, New York, 28 December 2015.

Marko Novakovic

THE RELEVANCE OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE AND INTERNATIONAL SECURITY

Resume

Professor Eric A. Posner published in December 2004 an article “The Decline of International Court of Justice”, in which he analyzed decline of a caseload and therefore a trust in the International court of justice (ICJ). He analyzed two possible theories for this decline. On the one side he sees the issue in bias law application by ICJ judges and on the other side he sees ICJ as a victim of conflicting states interests. Following his arguments and analysis, we are going to test these issues in the period 2004-2017 and explore if there are additional causes of this distrust as well.

One may ask how these statistical data are connected to the international security? Although these two things might seem as not very connected, trust in the ICJ, especially if it is put in the line with another analysis that was conducted in this research – judge appointment at the ICJ.

Connection, when established as following, is very obvious – ICJ as a principal judicial organ of the UN and the court with importance in the world stage, that surpass this formal title. ICJ has an immensely important role in conducting one of the main UN tasks – keeping the world safe and peaceful place. This role can only be achieved if numbers of cases, potential military conflicts, are brought in front of the ICJ especially those by “great powers”. And one of the main reasons why states are reluctant to do this is lack of transparency and bias approach of the ICJ judges. This appointment procedure is heavily affected by the P5 influence, not only because of the fact that every P5 member has always its citizen in the chamber, but also due to the fact that this practice limits positions for the other countries within regional groups. However, even that this “privilege” might be perceived as an example of inequality and to some point it definitely is, one have to take into consideration the fact that P5 members are contributing to the UN budgeted with over 40%.

Although ICJ has its procedural and material imperfections, it was a long way to its establishment and all actors at the international stage have to carefully consider its role and influence. This especially goes to the main and most important subjects of international law, and the ones that are responsible for the formation of the ICJ but also for its preservation and relevance – states.

Keywords: International Court of Justice, appointment of judges, trust, international security, major powers

---

* Овај рад је примљен 10. јануара 2018. године, а прихваћен на састанку Редакције 26. јуна 2018. године.